

СУЧАСНИЙ СТАН РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Херсонський національний технічний університет

Анотація. Роботу присвячено розгляду теоретико-методичних аспектів функціонування ринку банківських послуг в Україні, його аналізу та визначенню пріоритетних напрямків його розвитку. Проведено дослідження ринку банківських послуг в Україні у 2015-2019 роках, окреслено перспективи удосконалення банківських послуг на банківському ринку України.

Ключові слова. банківська послуга, ринок банківських послуг, кредитні послуги, депозитні послуги, інвестиційні послуги, операції з цінними паперами, валютні послуги.

CURRENT STATE OF THE BANKING SERVICES MARKET IN UKRAINE

Abstract. The work is devoted to the consideration of theoretical and methodological aspects of the functioning of the banking services market in Ukraine, its analysis and determination of priority areas of its development. A study of the market of banking services in Ukraine in 2015-2019, outlined the prospects for improving banking services in the banking market of Ukraine.

Key words: banking services market, loan portfolio, deposit portfolio, domestic government bond, government securities, currency purchase and sale.

Ринок банківських послуг є однією із важливих та невід'ємних складових сучасної ринкової економіки. Тому на сьогодні зростає інтерес до різних аспектів діяльності банків та методів управління ними. Банки поступово перетворилися на основні посередники у перерозподілі капіталів, у забезпеченні безперервності процесу економічного відтворення.

За результатами звітів Національного банку України станом на 01.01.2020 року в Україні кількість банків, включених до держаного реєстру склала 133, з них банківську ліцензію мають – 75 [32]. Аналіз динаміки зміни кількості банків в Україні показав їхнє суттєве зменшення, що можемо спостерігати в таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість банківських установ в Україні в 2015-2019 роках, од.*

Показники	Роки					Відхилення 2019 року від	
	2015	2016	2017	2018	2019	2015 року	2018 року
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій	117	96	82	77	75	-42	-2
Кількість банків з іноземним капіталом	41	38	38	37	35	-6	-2
Кількість банків зі 100% іноземним капіталом	17	17	18	23	23	+6	0

*Примітка. Складено автором за даними джерела [32].

Отже, за останні п'ять років спостерігалось зменшення загальної кількості банківських установ в Україні. Це з одного боку, позитивно впливало на прозорість банківської системи, а з іншого – може призвести до погіршення конкурентного середовища та умов надання банківських послуг.

Таким чином, значну частину своїх активів банки формують за рахунок проведення кредитних операцій, і, відповідно, серед банківських послуг важливе місце займає саме видача кредитів клієнтам. Отже, надалі більш детально розглянемо показники кредитів та заборгованості клієнтів.

У таблиці 2 проаналізуємо динаміку кредитного портфеля банків України у 2015-2019 роках.

Так, в 2019 році по відношенню до 2015 року відбулось зменшення кредитування фізичних осіб на 12,4 млрд. грн., або на 7,0%. В 2019 році по відношенню до 2018 року обсяг наданих кредитів фізичним особам зменшився на 31,5 млрд. грн., тобто на 16,0%.

Таблиця 2

Динаміка кредитного портфеля банків України у 2015-2019 роках*

Показник	Роки, млрд. грн.					Відхилення 2019 року від			
	2015	2016	2017	2018	2019	2015 року		2018 року	
						абсол., млрд. грн.	темп приросту, %	абсол., млрд. грн.	темп приросту, %
Кредитний портфель, у т.ч.	1015,7	1025,9	1061,0	1140,5	1024,1	+8,4	+0,8	-116,4	-10,2
- кредити юридичним особам	837,9	860,9	890,2	943,6	858,7	+20,8	+2,5	-84,9	-9,0
- резерви під знецінення кредитів та заборгованості юридичних осіб	-230,7	-388,1	-421,0	-463,6	-407,0	+176,3	+76,4	-56,6	-12,2
- кредити фізичним особам	177,8	165,0	170,9	196,9	165,4	-12,4	-7,0	-31,5	-16,0
- резерви під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб	-80,3	-83,5	-78,9	-82,9	-64,1	-16,2	-20,2	-18,8	-22,7
Усього кредити та заборгованість клієнтів	670,6	527,1	561,1	594,0	471,1	-199,5	-29,7	-122,9	-29,7

*Примітка. Складено автором за даними джерела [32].

Що стосується резервів під знецінення кредитів та заборгованості фізичних осіб, то їх обсяги в 2019 році по відношенню до 2015 року зменшились на 16,2 млрд. грн., або на 20,2%, а по відношенню до 2018 року – на 18,8 млрд. грн., або на 22,7%. Таким чином, аналізуючи вищенаведену інформацію, а також враховуючи, що усього кредити та заборгованість клієнтів за звітний період зменшились на 199,5 млрд. грн. по відношенню до 2015 року, та на 122,9 млрд. грн. по відношенню до 2018 року, тоді, коли кредитний портфель в 2019 році по відношенню до 2015 року виріс лише на 8,4 млрд. грн., а по відношенню до 2018 року, зменшився на 116,4 млрд. грн., доходимо висновку, що дана ситуація загалом не сприяє підвищенню дохідності кредитних операцій.

Одним із сегментів ринку банківських послуг є ринок депозитних (ощадних) послуг. Для початку проаналізуємо структуру депозитів у розрізі секторів економіки (табл. 3).

Таблиця 3

Структура депозитів банків України у розрізі секторів економіки у 2015-2019 роках*

Показник	2015 рік		2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік		Відхилення 2019 року від	
	млрд. грн.	питома вага, %	млрд. грн.	питома вага, %	млрд. грн.	питома вага, %	млрд. грн.	питома вага, %	млрд. грн.	питома вага, %	2015 року, в.п.	2018 року, в.п.
Нефінансові корпорації	265,4	37,0	310,6	39,1	343,8	38,3	342,5	36,7	433,7	40,4	+3,4	+3,7
Фінансові корпорації	29,0	4,0	26,2	3,3	28,5	3,2	28,2	3,0	31,4	2,9	-1,1	-0,1
Сектор загального державного управління	6,0	0,8	5,8	0,7	22,9	2,5	23,0	2,5	20,9	2,0	+1,2	-0,5
Домашні господарства	410,9	57,4	444,7	56,0	495,3	55,1	530,3	56,8	576,1	53,8	-3,6	-3,0
Некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства	5,4	0,8	6,2	0,9	8,3	0,9	9,0	1,0	9,5	0,9	+0,1	-0,1
Всього депозитів	716,7	100,0	793,5	100,0	898,8	100,0	933,0	100,0	1071,6	100,0	-	-

*Примітка. Складено автором за даними джерела [32].

Найбільшу питому вагу всіх депозитів склали домашні господарства. В 2019 році цей показник склав 53,8%. Загалом за даним показником спостерігалася тенденція зменшення питомої ваги. В 2019 році порівняно з 2015 роком відхилення склало -3,6 в.п., а порівняно з 2018 роком – -3,0 в.п.

Нефінансові корпорації також займали значну частку всіх депозитів. Так, у 2019 році питома вага нефінансових корпорацій в розрізі вкладників склала 40,4%. За даним показником не спостерігалася тенденцій до збільшення або зменшення, проте в 2019 році, порівняно з 2015 роком та 2018 роком, спостерігалася збільшення питомої ваги в загальному обсязі депозитів на +3,4 в.п. та +3,7 в.п. відповідно.

Ефективний розвиток банківського сектору є найголовнішою умовою дійсно ефективного функціонування економіки будь-якої країни. Безпосередньо сам банк є центром фінансового ринку, що формує рух коштів серед всіх суб'єктів економіки та забезпечує підтримку процесів економічного відтворення, шляхом перерозподілу вільних фінансових ресурсів та забезпечення процесів акумуляції.

Вітчизняна банківська система протягом останніх років знаходиться в кризовому стані, який зумовлено наступними проблемними питаннями [2]:

- безперервний дефіцит довгострокових банківських ресурсів;
- диспропорція банківських балансів;
- сировинна модель розвитку національної економіки;
- неефективні дії монетарного регулятора, що в кінці призвело до вразливості банків та їх клієнтів до валютних шоків, та трикратної девальвації гривні.

Розвиток банківських інновацій здійснюється за трьома напрямками [2, с. 22]:

1. Створення й упровадження інноваційних банківських послуг та удосконалення існуючих.
2. Формування новітніх технологій просування банківських послуг до кінцевого споживача.
3. Удосконалення організаційного й інформаційно-технологічного забезпечення банківської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Наглядова статистика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1> (дата звернення: 15.02.2021).
2. Дзюблук О. В. Інноваційні вектори розвитку банківської системи. *Світ фінансів*. 2019. № 3 (60). С. 8-25.

Новосолова Олена Сергіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів банківської справи та страхування, Херсонський національний технічний університет, Херсон, e-mail: novoselova27@gmail.com.

Преображенський Дмитро Ігорович, студент другого (магістерського) рівня кафедри фінансів банківської справи та страхування, Херсонський національний технічний університет, Херсон.

Novosolova Olena S., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Kherson National Technical University, Kherson, e-mail: novoselova27@gmail.com.

Preobrazhensky Dmytro I., student of the second (master's) level of the Department of Finance, Banking and Insurance, Kherson National Technical University, Kherson.